

Gloaalikasvatusverkoston kommentit Opetussuunnitelma 2016-perusteiden uudistukseen 15.4.2014

Kepan koordinoima järjestöjen globaalikasvatusverkosto kiittää mahdollisuudesta päästä mukaan avoimeen Opetussuunnitelman kommenttiprosessiin. Verkostoomme kuuluu yli 150 kotimaassa toimivaa globaalikasvatusjärjestöä, joista useissa työskentelee globaalikasvatukseen erikoistuneita kasvatusalan ammattilaisia. Kommentit perustuvat verkoston jäsenten kirjalliseen konsultaatioon sekä kahteen kuulemistilaisuuteen keväällä 2014. Kommentointiin osallistuivat erityisesti asiantuntijat seuraavista järjestöistä: Amnesty, Ihmisoikeusliitto, Kepa, Kulttuuri- ja uskontofoorumi Fokus, Kirkon Ulkomaanapu, Taksvärkki, Unicef, Rauhanliitto, Rauhankasvatusinstituutti, Seta, Suomen Lähetysseura ja Suomen YK-liitto.

Pidämme opetussuunnitelman arvopohjaa erinomaisena ja huolellisesti laadittuna. Arvopohjan muotoilussa on huomioitu aiemmat toiveemme maailmankansalaiseksi kasvamisesta ja ihmisoikeuksien keskeisyydestä. Globaalikasvatuksen osa-alueiden (mm. rauhankasvatus, kehityskasvatus, kulttuurikasvatus, ympäristökasvatus, ihmisoikeuskasvatus) osaamiseen kuuluvat tiedot, taidot ja asenteet. Nämä kolme säiettä sopivat myös kouluopetuksen vaikutuspiiriin.

Keskeiset huomiomme koko uudistusta koskien ovat:

- * ihmisoikeuksien tulee näkyä sekä toimintakulttuurissa että opetussisällöissä yhä vahvemmin ja täsmällisemmin määriteltynä
- * muutamien paikoin tulee vielä kiinnittää huomiota siihen, ettei teksti uusinnassa stereotypioita ja me- ja muut-asetelmia: esimerkiksi erilaisuus-käsitteen sijaan neutraalimpi käsite on moninaisuus
- * eurosentrisyyteen kannattaa edelleen suhtautua kriittisesti, esimerkiksi maantiedossa puhuttaessa Euroopasta ja ”muista alueista”
- * laaja-alaiset kokonaisuudet ovat tärkeitä, ja niiden toteutuminen tulee varmistaa riittävällä resurssoinnilla.
- * **Kaikissa oppiaineissa ei ole vielä riittävästi huomioitu arvopohjaa tai laaja-alaisten aihekokonaisuuksien sisältöjä!**
- * oppilaiden osallisuuden turvaaminen on hyvin huomioitu
- * kansalaisjärjestöt voisi mainita eksplisiittisesti yhteistyökumppanina yhä useammassa kohtaa, ei pelkästään kestävästä tulevaisuudesta, osallistumisesta ja vaikuttamisesta koskevissa kohdissa, vaan kaikkien laaja-alaisten osaamistavoitteiden osalta

Yleisosaa (luvut 1-4) koskevat kommentit

1.2

Paikallisen opetussuunnitelman laatimista käsittelevässä luvussa mainitaan yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Kansalaisjärjestöt tulisi eksplisiittisesti mainita yhtenä yhteistyöryhmänä. Järjestöt tarjoavat kouluille laadukasta tukea ja palveluita. Globaalin oikeudenmukaisuuden teemojen parissa työskentelevät järjestöt ovat järjestäytyneet globaalikasvatusverkostoksi. Verkostoon kuuluvat toimijat tukevat OPSissa painotettua maailmankansalaiseksi kasvamista ja kestävästä tulevaisuudesta monin eri tavoin. Ne tarjoavat ajankohtaista tietoa ajankohtaisista kysymyksistä, jotka nousevat esille mediassa ja askarruttavat lasten ja nuorten mieltä. Järjestöt tarjoavat laadukkaita, kasvatusalan ammattilaisten laatimia opetusmateriaaleja ja -menetelmiä opetustyön tueksi. Ne myös tekevät kouluvierailuita, jotka mahdollistavat syventymisen paitsi käsiteltävään aiheeseen myös kansalaistoimintaan ja -vaikuttamiseen. Järjestöt ovat yhdessä kehittäneet kouluyhteistyönsä laatua ja laatineet työnsä tueksi kouluvierailuja käsittelevän oppaan ja hyvän kouluvierailutoiminnan laatuksiteerit. Globaalikasvatusjärjestöjen työstä löytyy kootusti tietoa osoitteesta globaalikasvatus.fi.

2.2 Opetuksen arvoperusta:

Luvun sanoitus kokonaisuudessaan erinomainen ja yhdensuuntaista kansalaisjärjestöjen tavoitteiden kanssa on muun muassa demokratian edistäminen, aktiivinen toimijuus kansalaisyhteiskunnassa, yhdenvertaisuusperiaate sekä kasvu ihmisyyteen ja rohkeus puolustaa hyvää. Kiitos, että aiemmassa vaiheessa tekemämme ehdotus globaalin vastuun ulottuvuuden ja maailmankansalaisuuden käsitteestä on huomioitu. Tärkeitä ovat myös maininnat taidosta käsitellä asioita eettisesti ja myötätuntoisesti ja taitoa osata käyttää tietoa kriittisesti. Kiihtäviä pyrkimyksiä ovat myös ihmisoikeuksien kunnioitus sekä henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin katsomuksiin.

Myönteistä on myös, että kestävä kehitys tarkastellaan myös sosiaalisen ulottuvuuden valossa. Ekososiaalisen sivistyksen käsite kuvastaa hyvin kestävä kehityksen eri aspekteja, mutta vaatii avaamista. Arto O. Salosen määritelmä tuo hyvin esille sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistämisen osana tätä työtä.

Hyvä, että YK:n lapsen oikeuksien sopimus mainitaan. Lapsen oikeuksien sopimuksen asema sitovana sekä viranomaisia velvoittavana asiakirjana tulisi kuitenkin sanoittaa selkeämmin. Lapsen oikeuksien sopimuksen artikla 29 ja TSS-sopimuksen artikla 13 vaativat, perusopetuslakia laajemmin, että Opetussuunnitelman tulisi sisältää ihmisoikeuskasvatus terminä.

Kriittisenä lisäyksenä toivomme, että käsiteltäessä perusarvoja totuus, hyvyys ja kauneus, oppilaita kannustettaisiin ja ohjattaisiin myös kriittiseen pohdiskeluun ja problematisointeihin näiden käsitteiden sisällön suhteen. On myös tärkeää tunnustaa opettajan oma rooli arvokasvattajana ja se, että arvot näkyvät paitsi opetuksen sisällöissä, myös toimintakulttuurissa, opetusmenetelmissä ja koulun toimintakulttuurissa.

Kohtaan 3. yleisesti

Aineistossa viitataan useassa kohtaa tukiaineistoon, joka on vielä tekeillä. Kansalaisjärjestöillä on annettavaa moniin tukiaineiston käsittelemiin teemoihin, kuten ekososiaalinen sivistys, esimerkiksi globaalikasvatus.fi-materiaalipankki ja Maailmankoulu-hankkeen opetusaineistot.

3.1 Erityisen myönteistä sanoitus "Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta". Juuri tällä tavoin on hyvä pyrkiä välttämään toiseuttavaa, etäännyttävää, me vastaan muut -näkökulmaa.

3.2 Perusopetuksen tehtävä ja tavoitteet

Tehtävä ja tavoitteet on kuvattu selkeästi. Hyvä, että toimintaympäristön ja yhteiskunnan muutokset on huomioitu. Järjestöjen näkökulmasta myönteisiä asioita ovat mm. seuraavat:

- + kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- + ihmisoikeuksien ja lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista edistetään
- + teknologian eettiset kysymykset huomioidaan
- + kuluttajataidot, kohtuullisuus, jakaminen
- + kestävä elämäntapa
- + sisukkuus, epäonistumisten kohtaaminen
- + kestävä tulevaisuuden rakentaminen
- + oppilaat saavat kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumiskeinoista

Opetussuunnitelman toimeenpanon osalta on huomioitava, että opettajilla on riittävä kompetenssi erilaisista sidosryhmistä ja yhteistyötahoista, kuten kansalaisjärjestöistä.

Tekstit korostavat ilahduttavalla tavalla voimaannuttavaa, osallistavaa toimintakulttuuria ja kasvatusta, jossa myös koulun rakenteet tukevat ihmisoikeuksia. Ihmisoikeuskasvatus täytyy toteuttaa holistisesti ja niin, että esimerkiksi jäsenyvä osaksi arkielämän tilanteita ja oppiaineissa käsiteltäviä sisältöjä. Jotta Suomen tiedottamisvelvoite ihmisoikeuksista toteutuisi kiitettävästi, tulee opetussuunnitelman velvoittaa riittävään ihmisoikeuskasvatukseen resurssointiin. Oppilaan ikätason mukaisesti ihmisoikeuksista tulee opettaa niin, että alaluokilla paneudutaan YK:n lapsen oikeuksien

sopimukseen

ja yläkoulussa Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ihmisoikeuskasvatukseen tulee varata riittävästi resursseja.

Työelämäosaamisen ja yrittäjyyden kohdalla voisi mainita koulun ulkopuolisena yhteistyötahona myös kansalaisjärjestöt, jotka ovat elinkeinoelämän rinnalla merkittävä osa suomalaista työelämää.

Osallistumista ja vaikuttamista koskevassa kohdassa tulisi huomioida globaalien toimijuuden ja vastuullisuuden ulottuvuus, joka liittyy kiinteästi kaikkeen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

3.3 Laaja-alaiset kokonaisuudet ovat tärkeä osa opetussuunnitelmaa.

Laaja-alaiset osaamistavoitteet toteutuvat monin tavoin globaalikasvatuksen teemojen kautta (ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuuskasvatus, rauhankasvatus, ympäristökasvatus, kulttuurikasvatus, mediakasvatus ja kehityskasvatus). Näin ollen kansalaisjärjestöillä on juuri laaja-alaisiin kokonaisuuksiin liittyen tarjolla paljon kumppanuuksia kouluille. Laaja-alaisiin osaamistavoitteisiin voisi ottaa konkreettisempaa ja jämäkämpää tavoitteen asetantaa. Näiden kokonaisuuksien toteuttaminen jää liian vähälle seurannalle käytännössä. Aiemman OPS:n aihekokonaisuuksien toteutumista on haitannut ajan puute. Erityisesti ajan puute oli haitannut ihmisenä kasvamisen ainekokonaisuuden toteutumista, toteaa OPH:n oma arviointiraportti aihekokonaisuuksien toteutumisesta.

L2-tavoiteeseen tulisi lisätä ihmisoikeuskasvatus, esimerkiksi "Kulttuurinen ja ihmisoikeusosaaminen, vuorovaikutus sekä ilmaisu".

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu-kohtaan toivomme myös mukaan huomiota rauhanomaisista konfliktinratkaisu-, neuvottelu- ja sovittelutaidoista.

Suomi on YK:n ja Unescon jäsenvaltiona velvollinen toteuttamaan Unescon suosituksia rauhan-, ihmisoikeus- ja demokratiakasvatusta. (Ks. esim. UNESCO 1995: Rauhan-, ihmisoikeus- ja demokratiakasvatuksen yhteiset perusteet. Julistus kasvatuksesta rauhaan, ihmisoikeuksien kunnioitukseen ja demokratiaan. Suomen UNESCO-toimikunta/Yliopistopaino 1997.)

4.1 Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta on hyvä ja teksteissä korostuu ilahduttavasti voimaannuttava, osallistava kasvatusote ja koulu, jonka rakenteet tukevat ihmisoikeuksia.

Ihmisoikeuskasvatus täytyy toteuttaa holistisesti ja niin, että esimerkiksi jäsenyivät osaksi arkielämän tilanteita ja oppiaineissa käsiteltyjä sisältöjä. Jotta Suomen tiedottamisvelvoite ihmisoikeuksista toteutuisi kiitettävästi, tulee opetussuunnitelman velvoittaa riittävään ihmisoikeuskasvatuksen resurssointiin. Ihmisoikeuksista tulee opettaa oppilaan ikätason mukaisesti niin, että alaluokilla paneudutaan YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja yläkoulussa Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ihmisoikeuskasvatukseen tulee varata riittävästi resursseja.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet ovat erinomaisia. Erityisesti oppilaiden osallisuuden lisääminen ja oppilaskuntaoimintaan panostaminen rakentavat oppilaiden taitoa kasvaa vastuullisiksi maailmankansalaisiksi.

4.3. Tietotekniikasta puhuttaessa on hyvä puntaroida myös tietoteknologian mukanaan tuomia riskejä sekä korostaa tietoisuutta mahdollisista yksityisyyden ja perusoikeuksien loukkauksista. Kun puhutaan koulun yhteistyökumppaneista, voisi kansalaisjärjestöt mainita erikseen.

4.4. Hyvä, että kouluja kannustetaan eheyttäviin opintokokonaisuuksiin ja ilmiölähtöisyyteen, jossa

arkielämän kokemukset ja maailman tapahtumat linkittyvät opetettaviin sisältöihin. On tärkeää resursoida ilmiölähtöisen opettamisen edellyttävä koordinaatio koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Kansalaisjärjestöillä on tarjolla monipuolista tukea eheyttävien kokonaisuuksien suunnitteluun.

Ainekohtaiset kommentit:

Äidinkieli:

AI yleistä:

Kielen ja kirjallisuuden luonnos vastaa kiitettävästi tämän päivän yhteiskunnan haasteisiin. Luonnoksessa nähdään oppija toimijana, joka tuottaa ja kuluttaa tietoa kriittisesti ja muita arvostaen monimediaisessa ja monikulttuurisessa ympäristössä. Laaja-alaiset oppimisalueet (L) näkyvät suurimmaksi osaksi äidinkielen tavoitteissa ja sisällöissä hyvin. Alla poimintoja erityisen onnistuneista kohdista sekä muutama tarkentava ehdotus. Erityisen hyvää luonnoksessa on:

- laaja tekstikäsitys
- tukeminen eettiseen kasvuun ja omien valintojen vaikutuksiin vuorovaikutustilanteissa sekä toimijuuden tukeminen (L7)

Monimediaisuus, laaja tekstikäsitys sekä erityisesti näihin liittyvä kriittinen lukutaito näkyy kautta linjan tavoitteissa kiitettävästi. Kriittisen lukutaidon tavoitteita voisi avata sisältöihin (S) vielä rohkeamminkin. Edelliseen liittyen on syytä pohtia myös, **miten** varmistetaan sukupuolten ja erilaisten ryhmien (mihin viitataan mm. 1-2 luokkien Ohjaus ja tuki -kappaleessa) välisen tasa-arvon toteutuminen materiaalien ja työtapojen valinnassa.

AI 1-2:

S4: Kulttuurista puhuttaessa peräänkuulutamme laajaa kulttuurikäsitystä: kulttuuri ei ole pelkästään erilaisia taiteen muotoja, vaan identiteetin perusta.

Miten varmistetaan sukupuolten ja erilaisten ryhmien (mihin viitataan mm. 1-2 luokkien Ohjaus ja tuki -kappaleessa) välisen tasa-arvon toteutuminen materiaalien ja työtapojen valinnassa?

AI 3-6:

- Hyvää: Oppilaiden mielipiteiden arvostamisen esiin tuominen. Tämä on hieno pedagoginen lähtökohta kaikelle kunnioittavalle vuorovaikutukselle. Hyvä että tämä näkyy nimenomaan oppimisympäristössä.
- S4: Kulttuurinen näkökulma ja osaaminen sekä vuorovaikutustaitojen eettisyyden, toisten huomioimisen näkökulma (T2 ja S1). Hienoa! Kulttuurista puhuttaessa peräänkuulutamme kuitenkin vielä laajempaa kulttuurikäsitystä: kulttuuri ei ole pelkästään erilaisia taiteen muotoja, vaan identiteetin perusta.
- 3-6: Voisiko yhteisöllinen oppimisympäristö (7-9 lk) näkyä jo alemmilla luokilla?

AI 7-9:

- 7-9: kriittinen lukutaito hyvin mainittu
- 7-9 yhteisöllinen oppimisympäristö: Tämä on upea sanamuoto ja hieno tavoite. Sen toteuttamiseksi korostaisimme vastaavien vuosiluokkien sisällöissä vielä esim. taitoja käsitellä myös moniulotteisia kysymyksiä muita kunnioittavaan sävyyn (ks. myös alla oleva ehdotus 7-9 luokkien sisältöihin).
- S4: Kulttuurista puhuttaessa peräänkuulutamme laajaa kulttuurikäsitystä: kulttuuri ei ole pelkästään erilaisia taiteen muotoja, vaan identiteetin perusta.

Monimediaisuus, laaja tekstikäsitys sekä erityisesti näihin liittyvä kriittinen lukutaito näkyy kautta linjan tavoitteissa kiitettävästi. Kriittisen lukutaidon tavoitteita voisi avata sisältöihin (S) vielä rohkeamminkin. Erityisesti 7-9 luokilla voisi vaatia **käyttämään ajankohtaisia, valtamedian kanssa ristiriitaisia tekstilähteitä**. Kielen ja kirjallisuuden opetus on **keskeisessä roolissa**

totuudenmukaisen, uteliaan ja laajan maailmankuvan muodostumisessa.

Vieraat kielet

Kiitettävää ”Kielikasvatus” ja ”Vieraat kielet A-oppimäärä oppiaineen tehtävä” –otsikoiden alla:

- kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuus ja arvostaminen
- vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys
- vapaa-ajalla käytettyjen kielten hyödyntäminen, monikielisyys ja rohkaus viestimään autenttisissa ympäristöissä
- verkostoituminen ja yhteydenpito eri puolilla maailmaa olevien ihmisten kanssa
- osallisuus ja aktiivinen vaikuttaminen kansainvälisessä maailmassa
- monilukutaidon kehittäminen

7-9 lk

Vieraat kielet, kielikasvatus

Hyviä asioita:

- kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä antaen tilaa myös tunteiden käsittelylle
- vahvistaa oppilaan taitoa ja halukkuutta toimia monikielisissä ja -kulttuurisissa ympäristöissä.
- oman kieli- ja kulttuuritaustan sekä maailman kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden arvostaminen ja ihmisten kohtaaminen ilman arvottavia ennakko-oletuksia
- sisältöjä valittaessa näkökulmana ajankohtaisuus sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti.

Kysymyksiä liittyen sekä 3-6 lk että 7-9 lk:

Kielikasvatus-otsikkojen alla: ”Sukupuolten tasa-arvoa vahvistetaan tarjoamalla mahdollisuuksia valita itseä kiinnostavia tekstejä ja työtapoja”.

Eikö erilaisten työtapojen ja tekstien valinta liity enemmänkin yksilön erilaisiin oppimistapoihin ja yksilöllisiin kiinnostuksen kohteisiin kuin sukupuoleen tai sukupuolten tasa-arvoon? Voisiko tasa-arvoa opettaa ja edistää enemmänkin tietoisuutta lisäämällä niin, että valitaan sitä käsitteleviä tekstisisältöjä?

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu tulevat hyvin esiin ”Kielikasvatus, oppiaineen tehtävät ja tavoitteet –osioissa. L4 Monilukutaito sekä L7 Osallistuminen ja vaikuttaminenkin on mainittu, mutta esim. L3, L6 ja L7:ään kuuluva ”kestävän tulevaisuuden rakentaminen” jäävät vähälle huomiolle tai niitä ei ole mainittu lainkaan.

Esim. L6 ”Työelämässä tarvittava osaaminen” täytyisi olla ainakin 7-9 lk tavoitteissa jotenkin huomioituna.

Matematiikka

Matematiikan opetussuunnitelmaluonnoksessa korostuu kiitettävästi yhteistoiminnallinen työote yksilötyöskentelyn rinnalla ja oppimisen ilo. Hyvää on myös se, että tutkitaan oppilaita kiinnostavia ilmiöitä ja aihepiirejä.

Tutkimuksen kohteeksi tulisi ottaa myös ajankohtaisia, globaaleja ilmiöitä. Tämä lisää kiinnostusta matematiikkaa kohtaan, auttaa ymmärtämään matematiikan laajoja soveltamismahdollisuuksia ja

antaa valmiuksia tulkita tilasto- ja muita tietoja globaaleista ilmiöistä.

T34 (oppilasta ohjataan tiedon kriittiseen tarkasteluun) on oikein hyvä tavoite. Kriittistä ajattelua voidaan opettaa esittämällä ristiriitaisia, eri lähteistä otettuja tilastoja tai virheellisiä tilastojen tulkintoja.

Luonnoksessa kannustetaan oppiaineiden väliseen yhteistyöhön (T33). Matematiikka antaakin paljon mahdollisuuksia ilmiökeskeiseen, oppiainerajat ylittävään oppimiseen esimerkiksi globaaleja ilmiöitä (ilmastonmuutos, kehitys, kaupungistuminen, kuluttaminen jne.) tutkimalla.

On tärkeää, etteivät käytetyt sanalliset esimerkit ruoki stereotypioita. Parhaimmillaan esimerkit kuvaavat moninaista todellisuutta ja kyseenalaistavat normeja.

Matematiikka tarjoaa mahdollisuuksia haastaa eurosentriinen maailmankuva ja käsitys eurooppalaisesta tiedosta ylivertaisena, sillä monet merkittävistä historiallisista läpimurroista matematiikan saralla ovat arabien käsialaa.

Matemaattinen hahmottaminen ja looginen päättelykyky eivät ole sukupuolesta kiinni. Tästä huolimatta osa tytöistä kokee, että pojat ovat tyttöjä parempia matematiikassa. Koulun tulisi tarjota tytöille positiivisia roolimalleja – esimerkkejä matematiikan saralla kunnostautuneista naisista – ja tukea tyttöjen itseluottamusta ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina (toki poikia unohtamatta).

Ympäristöoppi

Vuosiluokat 1-2

T3: Ympäristöherkkyys ja kokemuksellisuus on upeasti kuvattu, samoin ympäristön havainnointi ja oppimisen ilo. Ympäristökasvatuksessa on huomioitava sekä tietojen, taitojen että asenteiden osuus ja erityisesti pienten lasten kohdalla tärkeä tarinallisuus ja kokemuksellisuus mahdollistuvat tämän opetussuunnitelmekstän kautta.

Tavoitteisiin liittyviin keskeisiin sisältöalueisiin tulisi lisätä kohtaan S1 Kasvu ja kehitys sukupuoli ja sen moninaisuus. Ikäkauden mukaisesti oppilaille tulisi muodostua ymmärrys siitä, että sukupuoli-identiteettejä voi olla monenlaisia ja sukupuolta voi ilmaista monella tavalla. Samoin tähän tulisi lisätä erilaisiin perhemuotoihin tutustumisen.

Kohtaan S2 voisi lisätä sukupuolinormin käsitteen avaamisen tavalla, joka edesauttaisi kiusaamisen ennaltaehkäisyssä.

Vuosiluokat 3-6

Ympäristöherkkyys ja kokemuksellisuus tulisi huomioida myös vuosiluokilla 3-6, kuten alaluokilla. Ympäristökasvatuksen tulee huomioida tiedot, taidot ja asenteet.

Ruoan tuotantoketjujen havainnointiin ja esimerkiksi pienimuotoisiin omiin kokeiluihin ruuantuotannosta tulisi kannustaa, jotta oppilaille muodostuisi omakohtainen kokemus luonnon ja ihmisen välisestä yhteydestä.

Sisältöihin kohdassa S1 ”Minä ihmisenä” tulisi lisätä sukupuoli ja sen moninaisuus, jolloin oppilaat tutustuisivat sukupuoleen tieteellisemmästä näkökulmasta kuin edellisillä luokka-asteilla.

Oppilaiden tulisi perehtyä käsitteisiin transihmisyys ja intersukupuolisuus. Seksuaalinen suuntautuminen ja sen moninaisuus tulisi myös sisällyttää näiden vuosiluokkien opintoihin.

Perhemuotojen moninaisuuden ymmärrystä tulisi syventää.

Sukupuoli- ja heteronormatiivisuuden käsitteet tulisi myös liittää sisältöalueisiin.

Biologia:

Tavoitteet:

- Yleisesti tavoitteissa oli hyviä nostoja laaja-alaisista osaamisalueista

”T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella”

- Hyvä tavoite, ohjaa myös kriittiseen ajatteluun ja luo mahdollisuuden monilukutaidon kehittämiseen, sekä oppilaan osallisuuden vahvistumiselle.

”T11 kehittää oppilaan kykyä soveltaa biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa”

- Lisäsimme sanan ”halua”: kehittää oppilaan kykyä ja halua soveltaa... Tämä tärkeää, koska vaikuttaminen ja päätös osallistumisesta nojaa arvoihin ja haluun osallistua.
- Lisäsimme vielä loppuun: ”, kannustaa oppilasta osallistumaan ja hakeutumaan mielenkiintonsa mukaisesti esimerkiksi kansalaisjärjestötoimintaan. (Vaikuttaminen, osallistuminen, mielipiteen ilmaisu/perustelu)

T5 -kohtaan tulisi lisätä ihmisen kasvun sukupuoleen. Tällöin tulisi myös nais/mies-dikotomian ohella käsitellä sukupuolen moninaisuutta ja perehtyä mm. intersukupuolisuuteen ja transihmisyyteen.

”T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön”, ”T13 tukea oppilaan kykyä ja tahtoa tehdä eettisesti perusteltuja valintoja ” ja ”T14 edistää oppilaan halua vaikuttaa ja toimia kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi”

- Hyviä ja hienoja tavoitteita, joiden ympärillä voi työskennellä todella monipuolisesti.
- T14 on todella hyvä tavoite, tähän olisi tärkeä integroida tai avata mitä kestävyys tarkoittaa: ei vain ekologisesti kestävä, vaan myös taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä
- Jokaiseen näistä tavoitteista pätee seuraava: kaikki vaikuttaa kaikkeen -> globaali vastuu ja syys-seuraussuhteiden ymmärtäminen nousee todella tärkeäksi! esim. tietyn alueen ympäristöön/ekosysteemiin liittyvät poliittiset päätökset voivat vaikuttaa alueen talouteen, joka edelleen voi vaikuttaa paikallisten ihmisten toimeentuloon ja tätä kautta mm. lasten hyvinvointiin ja lasten oikeuksien toteutumiseen.

Sisällöt:

”S3 Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiina niihin. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo- ja tunturiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.”

– voisi olla hyvä laajentaa myös metsäekosysteemin ulkopuolelle. Tässä on hyvä paikka tutustua erilaisiin ekosysteemeihin ja osallistaa oppilaita. Vesiekosysteemit ja erityisen haavoittuvat ekosysteemit jäävät ilman huomiota, joka tuntuu arvoperustan ja L-osaamisalueiden mukaisesti vääristyneeltä. Syys-seuraussuhteiden ymmärtämisen ja kaikki vaikuttaa kaikkeen ajattelun, sekä kestävyuden nimissä olisi varmasti hyvä käsitellä ekosysteemeitä laajemmin.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät lähiympäristön tilaan ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin. Tarkastellaan luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä ja sen syitä. Pohditaan ravinnontuotannon eettisiä periaatteita ja eläinten hyvinvointia. Harjoitellaan ympäristövastuullisia

tekoja sekä osallistumista ja vaikuttamista omassa lähiympäristössä. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin ja keinoihin.

- Sisällön otsikko hyvä, mutta näkyväksi tulee tehdä globaali vastuu ja syys-seuraussuhteiden ymmärtäminen, ihmisen vaikutus ja vastuu. esim. tietyn alueen ympäristöön/ekosysteemiin liittyvät poliittiset päätökset voivat vaikuttaa alueen talouteen, joka edelleen voi vaikuttaa paikallisten ihmisten toimeentuloon ja tätä kautta mm. lasten hyvinvointiin ja lasten oikeuksien toteutumiseen. (Kestävän kehityksen/elämäntavan kaikki neljä ulottuvuutta tulee kuljettaa mukana, ei vain ekologinen!)
- Lisäisimme: Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin ja **keinoihin muun muassa hyödyntämällä kansalaisjärjestöjen asiantuntijuutta.**

Biologia 7-9 yleinen osa

Oppiaineen tehtävä

”Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilasta ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.”

- Jotta laaja-alaiset osaamisalueet ja perusopetuksen arvoperusta (mm. kestävän kehityksen kaikki osa-alueet, globaali vastuu) tulevat varmasti katetuksi opetuksessa (L1-7) tulisi heti ensimmäiseen kappaleeseen lisätä: Biologian opetus auttaa oppilasta hahmottamaan syy-seuraussuhteita, sekä ymmärtämään miten biologian taitoja voidaan soveltaa omassa elämässä ja kuinka oppilas itse voi osallistua yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä. Biologia antaa valmiuksia kriittiseen ajatteluun ja eettiseen pohdintaan sekä siihen, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa.
- ”Biologian opetus kehittää oppilaan ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilas saa valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilasta ohjataan kestävään elämäntapaan.” Myös tämän olisi hyvä löytyä heti oppiaineen tehtävän kuvauksen alusta, koska nämä liittyvät vahvasti laaja-alaisen osaamisalueiden tavoitteisiin ja perusopetuksen arvoperustaan.
- Fysiikan ja kemian oppiaineen tehtävistä löytyy ilmaus, joka olisi hyvä lisätä myös biologian puolelle, koska se pitää paikkansa myös biologiassa: ”Kokeellisuudella ja luonnon tutkimisella on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Kokeellisuuden avulla myös kehitetään luovan ja kriittisen ajattelun taitoja, työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä innostetaan oppilasta biologian opiskeluun.” Toivoisimme lisäksi että tässä yhteydessä korostettaisiin oppilaan osallisuutta esim: Omien pienten tutkimusten suunnittelu ja toteutus itsenäisesti ja pienryhmissä ei ainoastaan lisää tieteellisen ajattelun ja toimintatapojen osaamista, sekä yhteistyötaitoja, vaan vahvistaa ja tuo todeksi oppilaan osallisuutta omasta oppimisestaan ja oppimisen suunnittelusta, sekä arvioinnista.

Hyviä asioita valmiista tekstistä:

- + Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa
- + Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä

Oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Hyvä että on tahto ”luoda oppilaalle mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevilla oppimisympäristöissä sekä koulussa että koulun ulkopuolella.”

Hienoa on myös ajatus siitä että ”oppilas harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaan taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaalle kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.” Tärkeää olisi kuitenkin lisätä fysiikan ja kemian ops:ien kaltaisesti seuraavaa: ”**Biologian soveltamiseen tutustutaan eri tilanteissa esimerkiksi hyödyntämällä kansalaisjärjestöjen kouluvierailijoita tai vierailemalla itse kansalaisjärjestöissä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä.**”

Ohjaus ja tuki oppiaineessa

”Oppilaan yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä.”

- Tärkeää oppilaan kannalta olisi osallisuus menetelmien ja työtapojen valinnassa, oikeus ilmaista mielipide: esim: voiko tutkimuksen tulokset esittää perinteistä poikkeavalla tavalla: dokumenttina, animaationa, julisteena, tiedotteena, mielipidekirjoituksena jne.
- Tärkeäksi ohjauksen ja tuen kannalta nousee opetettavaan asiaan liittyvien tavoitteiden esille tuominen oppilaalle itselleen. Oppilaalla on oikeus saada tietoa itseään koskevista asioista (opetus). Tavoitteiden esitleminen käsiteltävästä aiheesta kannustaa osallisuuteen ja ottamaan vastuuta omasta oppimisesta. Tavoitteiden kautta oppilaan toiminnasta tulee tavoitteellista ja hän pystyy myös arvioimaan työskentelyään ja oppimaansa. (Suora linkittyminen perusopetuksen arvoperustaan, oppimiskäsitykseen ja L1-7osaamisalueisiin)
- Hyvin ilmaistu ”tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja tuen eri portaita hyödyntäen.”
  - o Tässäkin tulee kuulla oppilasta itseään ja hänen kokemustaan omasta oppimisesta ja tuen tarpeesta, sekä vahvuuksista. Sisällytettynä edelliseen kohtaan liittyen tavoitteisiin toimii hyvänä lisänä.
- ”Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilas toimii erilaisissa rooleissa ja etenee yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille”
  - o Oppilaan pitää saada vaikuttaa omaan rooliin ja on tärkeää pitää huolta että kehittyminen on mahdollista (ettei yksi oppilas joudu aina tekemään tahtomattaan samaa asiaa vain siksi että ryhmä on sitä mieltä että hän on tehtävään sopivin).

”Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä”

- o Halutaanko tässä ilmaista että opettajan tulee kartoittaa mm. laboratoriotyöskentelyn sujuvuuteen liittyvät haasteet ja suunnitella opetus mahdollisimman toimivaksi/kiinnittää erityistä huomiota opetuksen suunnitteluun? ”Tiedostaa vaikeudet” ei kannusta toteuttamaan opetusta, vaan jättää opettajan olemaan vaikeuksien kanssa yksin.

Oppilaan oppimisen arviointi

”Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaan motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilasta löytämään omat vahvuutensa.”

- o Kannustava palaute on yksi motivaation nostaja, mutta myös osallisuus tehtävässä ja

tavassa työstää asiaa: kun tietää tavoitteen ja sen mitä tullaan arvioimaan -> oppilaat voivat itse osallistua työtavan valintaan ja sitoutua sen tekemiseen ja arviointiin.

”Oppilaalle annetaan tietoja oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin”

- Tavoitteiden pitää olla oppilaalle selvät ja tuotu tietoon heti alussa, tällöin oppilas voi olla aktiivinen oppija ja ottaa vastuuta omasta toiminnasta, sekä reflektoida oppimispolkuaan

”Palautteen avulla oppilasta rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa.”

-> **Sisäistämiensä tavoitteiden** ja palautteen avulla oppilas rohkaistuu toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti oman oppimisensa kanssa, omassa lähiympäristössä ja soveltamaan....

”Biologian arvioinnissa oppilaalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti.”

- Tukee ajatusta siitä, että on oltava mahdollisuus myös opiskella monipuolisesti ja mahdollisuus käyttää menetelmiä monipuolisesti/käyttää vahvuuksiaan.

”Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa”

- Mitä ovat biologiset taidot? Vrt. biologiset ominaisuudet. Parempi ilmaus olisi käytännön taitoihin tai laborointi- ja tutkimustaitoihin.

”Arviointiin kuuluu oppilaan kyky tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja”

- Yllä mainitut toteutuvat parhaiten kun toimintaan on motivaatio ja koetaan osallisuutta/tehdyllä toiminnalla on tavoite/merkitys.

Maantieto:

Maantiedon opetus suunnitelmaluonnoksessa on paljon kiitettävää:

- aktiiviseen kansalaisuuteen ja vastuulliseen toimintaan kannustaminen
- oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitojen harjaannuttaminen
- tiedon kriittisen arviointitaidon korostaminen

Työtapoihin liittyen erityistä kiitosta ansaitsevat ongelma-keskeinen oppiminen, yhteisöllinen työskentely sekä yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Tässä yhteydessä olisi kuitenkin hyvä mainita erikseen kansalaisjärjestöt tärkeänä koulun yhteistyökumppanina. Kansalaisjärjestöillä on esimerkiksi globaaliin vastuuseen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja ihmisoikeuksiin liittyvää sisällöllistä ja menetelmällistä asiantuntemusta, joka voi rikastaa maantiedon opetusta.

Luonnoksessa viitataan kansainvälisyyteen työtapana. Kansainvälisyys ei saa rajoittua liikkuvuuteen tai vaihto-ohjelmiin. Tärkeää on tarkastella maailman ilmiöitä globaalien silmälasien läpi ja nähdä oppilaiden toiminnan ja globaalien ilmiöiden väliset yhteydet. Tavoite 11 pitää sisällään, että oppilas ymmärtää globaalin vastuun merkityksen omassa toiminnassaan. Merkityksen ymmärtämisen lisäksi on tärkeää, että oppilas tietää, miten voi toteuttaa globaalia vastuuta omilla toimillaan. Koulun tulee tuoda esille erilaisia tapoja vaikuttaa ja toimia vastuullisesti – ei vain kuluttajana vaan myös kansalaisena.

Sisältöalueet

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma: Uutisten seuraaminen on hyvä asia, mutta samalla on tärkeää tarkastella uutisia kriittisesti. Miten valtamedian uutiset valikoituvat? Kenen äänellä ja mistä näkökulmasta uutisissa puhutaan? Mihin keskitytään, mitä jää uutisten ulkopuolelle? Mitä vaihtoehtoisia tiedonlähteitä on? Kriittinen medialukutaito (L4) on tärkeä osa S2:ta.

S5: Ihmiset ja kulttuurit maapallolla: On tärkeää välttää toiseuttavaa, etäännyttävää, me vastaan muut -näkökulmaa. Eri kulttuureja tarkasteltaessa tulee keskittyä erojen lisäksi samankaltaisuuksiin. Kulttuureihin on tärkeää tutustua lasten ja nuorten näkökulmasta. Samanikäisten nuorten elämään ja ajatuksiin tutustuminen antaa mahdollisuuden samastua ja kohdata toisen kulttuurin edustaja vertaisena, toisena nuorena.

Kulttuurin käsitettä ylipäätään tulee problematisoida; kulttuurit ovat sisäisesti moninaisia ja jatkuvassa murroksessa. Ei voida puhua yhtenäisestä suomalaisesta kulttuurista. Maantiedossa voidaan pohtia, mitä suomalaisuus on nykyään ja mitä eri tapoja elää ja ajatella Suomessa on.

Jokaisella meistä on oma henkilökohtainen kulttuuri-identiteettimme, joka rakentuu monesta eri osasesta (sukupuoli, ikä, kieli, asuinpaikka, koulutus, perhetausta, katsomus, seksuaalisuus jne.). Kansalaisuus tai kansallinen kulttuuri on vain yksi kulttuuri-identiteettiin vaikuttava asia. Meistä jokainen on yksilö, ja moninaisuus on läsnä jokaisessa koululuokassa (intrakulttuurisuus). Se on tärkeää tuoda esiin, koska moninaisuuden huomaaminen ja kunnioittaminen omassa ympäristössä antaa eväät moninaisuuden tunnistamiselle myös muissa ympäristöissä. Samoin kuin Suomi, myös muut yhteisöt ja yhteiskunnat ovat sisäisesti moninaisia.

S6: Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö. Tässä kestävyys ymmärretään **ympäristön näkökulmasta. Kestävyys tulee nähdä laajemmin: se pitää sisällään sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävä kehityksen.**

Fysiikka 7-9

Tavoitteet

”T2 ohjata oppilasta arvioimaan fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä oman tulevaisuutensa, erityisesti ammatinvalinnan ja jatko-opintojen kannalta ”

- Fysiikan osaamisen merkitys yhteiskunnassa vaikuttamisen näkökulmasta, kannustaminen aktiiviseen kansalaisuuteen ja mm. toimimaan kansalaisjärjestöissä.

”T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestävä tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan fysiikan osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävä käytön kannalta”

- Kestävä tulevaisuuden näkökulman laajentaminen ekologisesta taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen. Kaikki vaikuttaa kaikkeen –ajattelu ja globaali vastuu myös fysiikassa. Vaihtoehtojen ja ratkaisuiden/päätösten eettinen pohdinta. Tällöin päästää lähemmäksi perusopetuksen arvoperustaa ja tavoitteita L1-7.

”T4 kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan”

- Tämä on hyvin sanottu. Kannustaminen tunnistamaan osaamista ihan omassa jokapäiväisessä arjessa.

”T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi”

- Tämä on todella hyvin ilmaistu, pitäisi saada ehdottomasti myös vähintäänkin muihin luonnontieteisiin näkyviin! Tällä hetkellä ei ole.

”T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja –tuloksia”

- Tämä on tärkeää erityisesti yhdistettynä T5:een. Yhdessä hieno mahdollisuus lisätä oppilaiden osallisuutta omasta oppimisestaan!

”T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa”

- Olisi hyvä että tässä tavoitteessa avattaisiin motiiveja ratkaisuiden suunnittelulle: taloudellinen, yleishyödyllinen jne. Näin voidaan nostaa myös aktiiviseksi kansalaiseksi kasvua ja globaalin vastuun teemoja. Kaikki suunnittelu ja ideointi ei ole aina kaupallisista intresseistä, vaan voi olla myös lähtöisin mm. halusta vaikuttaa (osallisuutta!).

”T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla”

- Hyvä, monilukutaito, mielipiteen ilmaisu.

”T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan käyttämiseen elinkeinoelämässä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä.”

- Tässä olisi hyvä mainita myös kansalaisyhteiskunta ja järjestöt. Vierailut ja vierailijat on hyvä mainita mahdollisuuksina. Lisäksi tulisi lisätä: Kannustetaan kestävään elämäntapaan ja globaaliin vastuuseen.

Sisällöt:

”S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on kestävässä energiavarojen käytössä ja energiantuotannossa. Pohditaan fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa.”

- Tässä kohdassa olisi linjakasta perusopetuksen arvoperustan ja L1-7 osaamisalueiden mukaisesti mainita sisältöinä myös globaalin vastuun näkökulma, kestävä elämäntapa ja eettinen pohdinta

”S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevan esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluu myös joidenkin ajankohtaisten ilmiön tai uutisten käsittely sekä tutustuminen joihinkin nykypäivän fysiikan tutkimuksiin tai sovelluksiin”

- Ajankohtaisia ilmiöitä ja uutisia tulee kannustaa tutkimaan globaalista perspektiivistä ja muualta kuin valtamedian kertomana.

”S6 Sähkö: Virtapiirin perusilmiöissä käytetään sähkövirran ja jännitteen välistä yhteyttä lähtökohtana. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.”

- **Tähän sisältöön on hyvä tuoda näkyviin myös kestävän kehityksen teemoja, yhteiskunnallista pohdintaa ja osallisuutta päätöksentekoon yhteiskunnassa. Globaali vastuu! Näin saadaan linjakkuutta perusopetuksen arvoperustan ja L1-7 osaamisalueiden kanssa.**

Fysiikka 7-9

Oppiaineen tehtävä

”Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.”

- Samaan kohtaan olisi syytä nostaa myöhemmin löytyvä lause: ” Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa”. Tällöin opetuksen tehtävä olisi linjassa perusopetuksen arvoperustan ja L1-7 osaamisalueiden kanssa. Lisäksi voi olla syytä avata tähän kestävä elämäntapa/tulevaisuus ei ainoastaan ekologisesti, mutta taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä.
- Jotta laaja-alaiset osaamisalueet ja perusopetuksen arvoperusta (mm. kestävä kehityksen kaikki osa-alueet, globaali vastuu) tulevat varmasti katetuksi opetuksessa (L1-7) tulisi heti ensimmäiseen kappaleeseen lisätä: Fysiikan opetus auttaa oppilasta hahmottamaan syy-seuraussuhteita , sekä ymmärtämään miten fysiikan taitoja voidaan soveltaa omassa elämässä ja kuinka oppilas itse voi osallistua yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä. Fysiikka antaa valmiuksia kriittiseen ajatteluun ja eettiseen pohdintaan sekä siihen, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa.
- ”Opetus ohjaa oppilasta ottamaan vastuuta ympäristöstään” Lause on turha jos ensimmäiseen kappaleeseen lisätään edellinen teksti. Se avaa asiaa enemmän kuin tämä.

” Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.”

- Hyviä paikkoja tuoda kriittisen ajattelun elementtejä, tiedonlähteiden kyseenalaistamista ja monilukutaitoa.

”Kokeellisuudella on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Kokeellisuuden avulla myös kehitetään luovan ja kriittisen ajattelun taitoja, työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä innostetaan oppilasta fysiikan opiskeluun.”

- Vastaavan kaltainen lause olisi hyvä olla myös muissa luonnontieteissä!

”Sukupuolten välistä koulutuksellista tasa-arvoa vahvistetaan tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.”

- Mitä tällä halutaan sanoa? Vastaavaa lausetta ei ole esim. biologian puolella oppiaineen tehtävissä ja tuntuu heteronormatiiviselta. Tilalle esim. Tarjotaan oppilaille monipuolisesti tietoa mahdollisuuksista soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa ja tutustutaan monipuolisesti ammatteihin, joissa fysiikan osaamista tarvitaan. Tehtävään on suositeltavaa käyttää apuna vierailijoita ja vierailuita monipuolisesti yritys-, tiede- ja järjestöaloilta.

Fysiikka 7-9

Oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

”Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Fysiikan ja teknologian soveltamiseen tutustutaan eri tilanteissa esimerkiksi vierailemalla yrityksissä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä.”

- Tärkeää tässä nostaa myös kansalaisjärjestöjen rooli tietoisuuteen, mm. teknologian hyödyntämisessä ja esim. kestävästä elämäntavasta asiantuntijana. Lisätään tekstiin: vierailemalla ja pyytämällä vierailijoita yrityksistä, tiedeyhteisöistä ja kansalaisjärjestöistä tai muista luokkahuoneen ulkopuolisista ympäristöistä.

Ohjaus ja tuki oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

”Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilas voi toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa hän voi edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille”

- tärkeää että oppilas voi itse vaikuttaa rooliinsa eikä joudu toimimaan tietyssä roolissa vain siksi että on aina aiemminkin ollut ko. roolissa.

”Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaan kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja” Tämä on hyvin sanottu ja sovellettavissa myös muihin aineisiin.

- Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaan oppijaminäkuvan vahvistumista fysiikassa huolimatta mahdollisista oppimisvaikeuksista.

- Toivomme ettei oppimisvaikeuksia tarvitse nostaa tähän esimerkiksi. Tämä pätee yhtälailla oppilaisiin joilla ei ole oppimisvaikeuksia. On tärkeää että kaikki saavat ohjausta, tukea ja onnistumisen kokemuksia yhdenvertaisesti.

- Lisäksi osallisuus oman toiminnan ja oppimisen suunnittelussa tukee oppijaminäkuvan vahvistumista ja olisi hyvä että myös se nostetaan esiin. -> tavoitteet tiedoksi oppilaalle -> mahdollisuus osallisuuteen jo työn/oppimisprosessin ja työtavan suunnittelussa -> osallisuus arvioinnissa -> myönteinen oppijaminäkuva.

Oppilaan oppimisen arviointi oppiaineessa vuosiluokilla 7-9

”Monipuolista arviointia tukee opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa”

- Hyvä että tämä tuodaan esiin opettajille. Lisäksi oppilaan rooli myös näissä asioissa ja oman oppimisen suunnittelussa on hyvä tuoda näkyväksi.

”Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin.”

- Todella hyvä, olisi syytä olla nostettuna esiin myös muissa oppiaineissa (ei näy ainakaan biologiassa)

”Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista.” ja ”Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.”

- Hienoa, näitä myös muihin oppiaineisiin! Täytyy samalla muistaa että näihin on vaikea päästä, oppilaan voi olla vaikea toimia halutulla tavalla näiden osa-alueiden kanssa jos hän ei ole ollut osallisena toiminnan/oman oppimisen/opiskelun ja käytettävien menetelmien suunnittelussa ja valinnassa.

Kemia 7-9

Tavoitteet

”T2 ohjata oppilasta arvioimaan kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa sekä oman tulevaisuutensa, erityisesti ammatinvalinnan ja jatko-opintojen kannalta”

- Kemiann osaamisen merkitys yhteiskunnassa vaikuttamisen näkökulmasta, kannustaminen aktiiviseen kansalaisuuteen ja mm. toimimaan kansalaisjärjestöissä.

”T3 ohjata oppilasta ymmärtämään, että kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa tarvitaan kemian osaamista sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta”

- Kestäväen tulevaisuuden näkökulman laajentaminen ekologisesta taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen. Kaikki vaikuttaa kaikkeen –ajattelu ja globaali vastuu myös fysiikassa. Vaihtoehtojen ja ratkaisuiden/päätösten eettinen pohdinta. Tällöin päästää lähemmäksi perusopetuksen arvoperustaa ja tavoitteita L1-7.

”T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi”

- Tämä on todella hyvin ilmaistu, pitäisi saada ehdottomasti myös vähintäänkin muihin luonnontieteisiin näkyviin! Tällä hetkellä ei ole mm. biologia.

”T7 ohjata oppilaita käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan tutkimusprosessia ja –tuloksia”

- Tämä on tärkeää erityisesti yhdistettynä T5:een. Yhdessä hieno mahdollisuus lisätä oppilaiden osallisuutta omasta oppimisestaan!

”T8 Ohjata oppilasta hahmottamaan teknologisten sovellusten ja kemian teknologian merkitystä sekä osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa”

- Olisi hyvä että tässä tavoitteessa avattaisiin motiiveja ratkaisuiden suunnittelulle: taloudellinen, yleishyödyllinen jne. Näin voidaan nostaa myös aktiiviseksi kansalaiseksi kasvua ja globaalien vastuun teemoja. Kaikki suunnittelu ja ideointi ei ole aina kaupallisista intresseistä, vaan voi olla myös lähtöisin mm. halusta vaikuttaa (osallisuutta!).

”T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla”

- Hyvä, monilukutaito, mielipiteen ilmaisu.

”T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian käyttämiseen elinkeinoelämässä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä”

- Tässä olisi hyvä mainita myös kansalaisyhteiskunta ja järjestöt. Vierailut ja vierailijat on hyvä mainita mahdollisuuksina. Lisäksi tulisi lisätä: Kannustetaan kestäväen elämäntapaan ja globaaliin vastuuseen.

”S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Pohditaan kemian osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa.”

- Tässä kohdassa olisi linjakasta perusopetuksen arvoperustan ja L1-7 osaamisalueiden mukaisesti mainita sisältöinä myös globaalin vastuun näkökulma, kestävä elämäntapa ja eettinen pohdinta -> mm. tuotteiden elinkaariajattelu – kestävä kehityksen eri ulottuvuudet – syy-seuraussuhteet!

”S4 Kemia maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluu myös joidenkin ajankohtaisten ilmiöiden tai uutisten käsittely sekä tutustuminen joihinkin nykypäivän kemian tutkimuksiin tai sovelluksiin.”

- Ajankohtaisia ilmiöitä ja uutisia tulee kannustaa tutkimaan globaalista perspektiivistä ja muualta kuin valtamedian kertomana.

”S5 Aineen ominaisuudet: Tutkitaan seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia monipuolisesti (esim. olomuoto, happamuus, liukoisuus ja pitoisuus). Tutustutaan hiileen ja sen yhdisteisiin. Perehdytään ravintoaineisiin ja johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.”

- Tähän sisältöön olisi hyvä lisätä syy-seuraussuhteiden pohdintaa ja kestävä kehityksen sisältöjä orgaanisen kemian yhteydessä.

Kemia 7-9

Oppiaineen tehtävä

”Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaan luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa”

- Tämä on hyvin sanottu. Nostaisimme kuitenkin myös kestäväen tulevaisuuden tähän yhteyteen perusopetuksen arvoperustan ja L1-7 osaamisalueiden prioriteettien kanssa linjakkaasti: ”Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemia on yksi keskeisistä luonnontieteistä, jonka osaamista tarvitaan ongelmien ymmärtämisessä, ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa. Opetus ohjaa oppilasta ottamaan vastuuta ympäristöstään.”
- Jotta laaja-alaiset osaamisalueet ja perusopetuksen arvoperusta (mm. kestäväen kehityksen kaikki osa-alueet, globaali vastuu) tulevat varmasti katetuksi opetuksessa (L1-7) tulisi heti ensimmäiseen kappaleeseen lisätä: Kemian opetus auttaa oppilasta hahmottamaan syy-seuraussuhteita, sekä ymmärtämään miten kemian taitoja voidaan soveltaa omassa elämässä ja kuinka oppilas itse voi osallistua yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä. Kemia antaa valmiuksia kriittiseen ajatteluun ja eettiseen pohdintaan sekä siihen, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa.

”Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.”

- Hyvin sanottu, tämä olisi hyvä olla myös muissa oppiaineissa.

”Kokeellisuudella on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Kokeellisuuden avulla kehitetään luovan ja kriittisen ajattelun taitoja, työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä innostetaan oppilasta kemian opiskeluun.”

- Toivomme että tämä löytyy myös muista luonnontieteistä mm. biologiasta

”Sukupuolten välistä koulutuksellista tasa-arvoa vahvistetaan tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista”

- Mitä tällä halutaan sanoa? Vastaavaa lausetta ei ole esim. biologian puolella oppiaineen tehtävissä ja tuntuu heteronormatiiviselta. Tilalle esim. Tarjotaan oppilaille monipuolisesti tietoa mahdollisuuksista soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa ja tutustutaan monipuolisesti ammatteihin, joissa fysiikan osaamista tarvitaan. Tehtävään on suositeltavaa käyttää apuna vierailijoita ja vierailuita monipuolisesti yritys-, tiede- ja järjestäloilta.

Oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

”Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa.”

- Kemiassa oppilaiden osallisuus on mainittu ainoana luonnontieteiden oppiaineista!! Tämä pitää saada ehdottomasti myös muihin aineisiin. Todella tärkeä nosto, kiitos!

”Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ottaen huomioon erityisesti nuoria työntekijöitä koskevat rajoitukset.”

- Tässä opettajalle linkki ihmisoikeusajatteluun ja mm. lapsen oikeuksien sopimukseen, joiden merkitystä ei voi aliarvioida, voisi tämän nostaa erikseen esiin ja tietoisuuteen ja sisällöissä?

”Kemian ja teknologian soveltamiseen tutustutaan eri tilanteissa esimerkiksi vierailemalla yrityksissä, tiedeyhteisöissä tai muissa luokkahuoneen ulkopuolisissa ympäristöissä.”

- Myös kansalaisjärjestöt olisi hyvä nostaa esiin, lisäksi järjestöjen kouluvierailijat

Ohjaus ja tuki oppiaineessa

”Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata ja tukea oppilaita itsenäisen ja pitkäjänteisen työskentelyn kehittymisessä.”

- Tämä myös muissa oppiaineissa tosi. Osallisuus-näkökulmaan suora toiminto opettajalta.

”Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilas voi toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa hän voi edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.”

- tärkeää että oppilas voi itse vaikuttaa rooliinsa eikä joudu toimimaan tiettyssä roolissa vain siksi että on aina aiemminkin ollut ko. roolissa.

”Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaan kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja.”

- hyvin sanottu, löytyy myös fysiikasta.

”Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaan oppijaminäkuvan vahvistumista kemiassa huolimatta mahdollisista oppimisvaikeuksista.”

- Toivomme ettei oppimisvaikeuksia tarvitse nostaa tähän esimerkiksi. Tämä pätee yhtäläillä oppilaisiin joilla ei ole oppimisvaikeuksia. On tärkeää että kaikki saavat ohjausta, tukea ja onnistumisen kokemuksia yhdenvertaisesti.
- - Lisäksi osallisuus oman toiminnan ja oppimisen suunnittelussa tukee oppijaminäkuvan vahvistumista ja olisi hyvä että myös se nostetaan esiin. -> tavoitteet tiedoksi oppilaalle -> mahdollisuus osallisuuteen jo työn/oppimisprosessin ja työtavan suunnittelussa -> osallisuus arvioinnissa -> myönteinen oppijaminäkuva.

”Oppilasta ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsitteisiään”

- Tämä pitäisi olla jokaisessa muussakin oppiaineessa. luo perustan uuden oppimiselle.

Terveystieto

Hyvä, että opiskelijaa kannustetaan kriittiseen tiedonhankintaan esimerkiksi suhtautumisessa terveystä koskevaan tiedonvälitykseen. Myös vastuullisen kuluttamisen maininta ilahduttaa. Ihmisen hyvinvointi on huomioitu kokonaisvaltaisesti ja mm. sukupuolen moninaisuus mainittu kiitettävästi.

Uskonto

1.-2.lk

Myönteistä lapsilähtöisyys ja monipuoliset toiminnalliset ja luovat menetelmät. On hyvä, että tunne- ja dialogitaidot ovat esillä ja että oman lähiyhteisön moninaisiin uskontoperinteisiin tutustutaan kokemuksen kautta silloin, kun se on mahdollista.

3.-6.lk

Lapsen oikeuksien julistuksen sijaan tulisi puhua lapsen oikeuksien sopimuksesta, joka on oikeudellisesti velvoittava, ja josta tiedottaminen on mielestämme myös koulun tehtävä. Lasten oikeuksiin kuuluu oikeus saada tietoa omista oikeuksistaan. Kun uskonnossa pohditaan ekologisia kysymyksiä, voisi käsitellä myös uskonnon omista lähtökohdista nousevia perusteita luonnonsuojeluun, kuten ekoteologiaa. Kolmannen maailman uskontulkinnat ja globaali näkökulma kristinuskoon olisi hyvä mainita ja kannustaa niin oppimateriaalin laatijoita kuin opettajiakin pois eurosentrisyydestä jo alaluokilla.

7.-9. lk Kummastuttaa, miksei uskonnonopetuksessa ole mainittu uskonnonvapautta käsitteenä lainkaan. Uskontokritiikki sen sijaan pomppaa käsitteenä silmään ehkä turhankin keskeisesti. Tunne- ja vuorovaikutustaidot, jotka on mainittu 1-2.lk uskonnon opetuksessa, pitäisi sisällyttää myös yläkouluun, koska ne liittyvät oleellisesti esimerkiksi uskontodialogin valmiuksiin. Opetuksen tulisi tarjota valmiuksia eri uskontojen ja katsomusten ihmisoikeusnäkemysten ja -lähtökohtien tuntemiseen ja vertailuun. On tärkeää oppia myös havainnoimaan kriittisesti uskontojen sisäistä keskustelua, kehitystä sekä kannanmuodostusta ja sitä, kuinka uskonto ja yhteiskunta muovaavat toisiaan. Uskonnon opetuksessa tulisi rohkaista avoimeen keskusteluun siitä, miten seksuaalisuus ja sukupuoli-identiteetti liittyvät uskontoon ja pohtia sitä, ylläpitääkö vai murtaako uskonto esimerkiksi sukupuoleen liittyviä stereotypioita.

Tavoitteessa S3 pomppaa esiin holokausti esimerkkinä ihmisoikeusloukkauksesta. Miksi juuri tämä esimerkki on valikoitunut suunnitelmaan? Jos halutaan esimerkkejä uskonnon ja ihmisoikeusloukkausten yhteenkietoutumisesta, voitaisiin ottaa myös ei-eurooppalaisia esimerkkejä, kuten lähetystyön ja kolonialismin välisten yhteyksien havainnointi, Etelä-Aasian dalit-kysymys osana hindulaista kulttuuriperintöä. Uskonnon rooli rauhan ja riidan voimavarana niin arjen kokemuksissa kuin erilaisissa maailmanpoliittisissa tilanteissa tulisi käsitellä laajemmin. Kristinuskon historiaa käsiteltäessä tulisi etsiä myös näkökulmia, jotka huomioivat erilaisten vähemmistöjen tilanteet ja kokemukset, esimerkiksi naisten ja nuorten äänet suhteessa kirkkohistorian ”suuriin kertomuksiin” ja esimerkiksi kirkkoisiin. Globaalin Etelän uskontulkinnat tulisi ottaa huomioon kasvavassa määrin esimerkiksi tavoitteessa S1 puhuttaessa opista. Kyky omakohtaiseen, kriittiseen itsereflektioon suhteessa omaan uskonnolliseen tai uskonnottomaan elämäntapaan on sekä uskonnon että elämäntietämisen opetuksen tärkeä tavoite. Tämä tavoite koskee myös uskonnon opettajaa, jonka tulee tunnistaa oma roolinsa katsomuksellisenä vaikuttajana nuoren elämässä.

Elämäntietotieto

1.-2.lk Kun tutkitaan erilaisia elämäntietoja pohtien samalla elämän rajallisuutta, on tärkeä kiinnittää huomiota ikätason mukaiseen opetukseen ja että opetus vahvistaa oppilaan toimijuutta ja

aktiivisen toiminnan mahdollisuuksia sekä toivon näkökulmia.

S2: Jotta perusopetuksen tehtävä lisätä "tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta" toteutuisi myös et:ssä, voisi tähän kohtaa lisätä eksplisiittisesti myös sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen moninaisuuden.

Sama ehdotus koskee vuosiluokkien 3-6 kohtaa S2. Ko. luokkien sisältöalueeseen S1 voisi normien ja arvojen käsitteisiin lisätä normikriittisyyden ja siihen liittyvien valta-asetelmien ymmärtämisen. Kohdissa S1 ja S3 puhutaan hienosti yhdenvertaisuudesta, kohdassa S2 voisi korostaa, että pohditaan suvaitsevaisuus-käsitteen merkitystä kriittisesti.

7.-9.lk:

Ihmisoikeudet on käsitelty kiitettävästi ja uskonnonopetusta laajemmin. Kasvu eettiseen pohdintaan ja vastuulliseen yhteisön jäsenyyteen on kuvattu hienosti. Kun tutustutaan erilaisiin katsomuksiin, moninaisia niihin liittyviä sidosryhmiä (esim. tutkijat, kansalaisjärjestöt, eri katsomusten edustajat) voisi tuoda mukaan rohkeammin esimerkiksi tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia keskustella eri katsomusten edustajien kanssa kukin omista lähtökohdistaan käsin (vrt. uskonnonopetuksen kohdalla erilaiset vierailut ja vierailijat). Dialogitaidot eivät ole pelkästään tiedollisia, vaan myös mm. vuorovaikutukseen liittyviä taitoja ja asenteita. Elämäkatsomustiedon kohdalla voisi vielä pohtia, kuinka voidaan hyödyntää monitieteisesti erilaisia näkökulmia uskontojen ja katsomusten olemassaoloon ja ilmenemismuotoihin (esim. psykologia, uskontotiede, antropologia, uskontososiologia).

S2: Kun opetuksessa käsitellään universaaleja perusarvoja totuutta, hyvyyttä, kauneutta ja oikeudenmukaisuutta, tulisi myös problematisoida näitä käsitteitä ja todeta niiden kulttuuri- ja tilannesidonnaisuus. Eurosentrisyyttä vastustavia näkökulmia tulisi aktiivisesti etsiä opetukseen ja oppimateriaaleihin, esimerkiksi kuvaamalla alkuperäiskansojen näkökulmia eettisiin kysymyksiin.

T7, tavoitteena ei voi olla kasvaminen suvaitsevaiseksi. Suvaitsevaisuus-käsitettä ei enää ole esim. arvopohjassa, joten ainekohtaisista tavoitteista se tulisi korvata jollain muulla ilmaisulla. S1 kohdassa voisi muotoilla, että arvioidaan yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhdyskunnissa (ei siis suvaitsevaisuuden toteutumista). S3 kohtaan voisi lisätä moninaisuuden käsitteen ja ihmisoikeusrikos sanan voisi korvata sanalla ihmisoikeusloukkaus. Ihmisoikeusloukkauksista voisi nostaa esille myös transihmisiin kohdistuvat ihmisoikeusloukkaukset.

Kyky kriittiseen itsereflektioon suhteessa omaan uskonnolliseen tai uskonnottomaan elämäkertaan on sekä uskonnon että elämäkatsomustiedon opetuksen tärkeä tavoite. Tätä tavoite koskee myös elämäkatsomustiedon opettajaa, jonka tulee tunnistaa oma roolinsa katsomuksellisena vaikuttajana nuoren elämässä.

Historia

Ihmisoikeuksien mainitseminen on hyvä asia, mutta niiden käsittelyä ja sisältökokonaisuuksia tulisi täsmentää. ”Lapsen oikeuksien julistus” tulisi korvata käsitteellä ”Lapsen oikeuksien sopimus” ja sopimuksen sisältöä tulisi avata. Ihmisoikeuksien julistus on hyvä lähtökohta, mutta sen ohella muita kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia tulisi käsitellä (esim. KP, TSS, CEDAW, CRC, CAT). Ihmisoikeuksia käsiteltäessä tulisi vähintäänkin selvittää rakenne: kansallinen, alueellinen ja kansainvälinen ihmisoikeussopimus ja ihmisoikeussopimukseen liittyvät valitusmekanismit ja seuranta (esim. UPR).

Kriittinen ajattelu ja ei-eurooppalaisen historian tuntemus ovat myös tärkeitä: käsitelläänkö kolonialismia ja sen perintöä lainkaan?

7-9 lk: S4 Suurten sotien aika: pitäisi kuvata myös ihmisoikeusjärjestelmän ja YK:n synty, kansainvälisen oikeuden perusteet sekä keskeisimmät ihmisoikeussopimukset ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen lisäksi (mm. KP, TSS, CEDAW)

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Tässä pitäisi tuoda esille globaalin vastuun ja yritysvastuun teemoja sekä kehitykseen, köyhyyteen ja ilmastonmuutokseen liittyvää tematiikkaa.

Historiaa opetetaan yleensä aika suurmies- ja mieskeskeisesti, tällainen tulkinta pitäisi kyseenalaistaa ja pyrkiä etsimään tietoa myös muiden ihmisten roolista historiassa.

4-6 lk: T7 Pohdimme, miten perheen ja taustayhteisön sisällyttäminen vaikuttaa kaikenlaisiin oppilaisiin, joilla on moninaisia perhetaustoja/yhteisötaustoja.

S3: Eikö jakoa itään ja länteen pitäisi pyrkiä purkamaan?

Yhteiskuntaoppi

4-6 lk Hyvä, että vastuullinen kuluttaminen on mainittu. Suomen erilaisten kulttuurit → Suomen moninaiset kulttuurit olisi vähemmän toiseuttava muotoilu. Yhteistoiminnalliset menetelmät tärkeitä, hyvä että ne on mainittu.

7-9 lk **Oppiaineen tehtävä, toinen lause:**

”oppilasta ohjataan toimimaan **erilaisuutta** ymmärtävässä..” Parempi muotoilu olisi oppilasta ohjataan toimimaan **moninaisuutta** ymmärtävässä..”. Erilaisuus sana korostaa sitä, että olisi olemassa joku oikea normi-ihminen tai toiminta, johon kaikkien on pyrittävä.

Oppiaineen tehtävänä tulee olla myös oppilaan osallisuuden tunteen vahvistaminen, ei pelkästään tieto- ja järjestelmäkeskeisyys. Osallisuuden kokemuksen syntymiseen liittyvät tiedot, taidot, asenteet ja motivaatio.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9:

Tässä kohtaa tulisi mainita ihmisoikeudet, eli tietoa ihmisoikeuksien sisällöstä sekä niiden universaalisuudesta ja jakamattomuudesta.

S4 Taloudellinen toiminta: ”Tarkastellaan taloutta kestävän kuluttamisen näkökulmasta”. Tulisi avata, mitä kestävä kuluttaminen tarkoittaa tässä kohtaa. Pitääkö sisällään myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ulottuvuuden?

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

”Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää.”

Muun muassa valtioneuvoston demokatiapoliittisessa selonteossa (2014) linjataan, että: *“Koulujen ja päättäjien välistä vuorovaikutusta tulee lisätä osana demokatiakasvatusta. On toivottavaa, että poliittiset päättäjät ja virkamiehet niin kunnallisella kuin valtiollisella tasolla voisivat käydä yhä aktiivisemmin kouluissa kertomassa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja osallistumisesta.”*

Poliittisten päättäjien vierailut kouluissa ovat demokatiapoliittista selontekoa mukaillen kannatettavia. Ylipäänsä yhteiskuntaopissa tulee madaltaa muun yhteiskunnan ja koulun välistä rajaa. Koulun on avauduttava ympäröivään yhteiskuntaan esimerkiksi siten, että järjestöjen ja

puolueiden edustajat voisivat tuoda poliittis-yhteiskunnallisia sisältöjä kouluun. Kouluissa tulisi tuoda esiin arkipäiväistä vaikuttamista, mutta myös esimerkiksi äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä teemoja.

Kuvataide

Pidämme hyvänä, että kulttuurin tuntemus ja monilukutaito on monipuolisesti huomioitu. Kuvataiteen tekniikoilla ja luovuudella ei ehkä ole niin suurta osuutta kuin ennen. Kestävän kehityksen kannalta hyvää sanoitusta on mm. tavoite

- ohjata oppilasta ymmärtämään visuaalisen kulttuuriperinnön merkitys kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle sekä toimimaan vastuullisesti

- ohjata oppilasta ymmärtämään esteettisten, eettisten ja ekologisten näkemysten vaikutuksia visuaalisen kulttuurin ilmenemismuotoihin sekä tekemään vastuullisia valintoja

Voisi myös lisätä kulttuurin tuntemusta maailmanlaajuisesti.

Käsityö

Myönteistä on, että käsityön oppiainevalinnoissa kiinnitetään huomio sukupuolinormien rikkomiseen. Erialaisten materiaalihankintojen kestävyys ja vastuullisuus ovat myös tärkeitä asioita.

Liikunta

Liikunnan opetus tarjoaa mahdollisuuksia myös globaalikasvatukseen esimerkiksi tutustumalla eri kulttuuriperinteiden leikkeihin ja peleihin. Esimerkiksi Liikunnan kehitysyhteistyö Liike ry. tarjoaa tähän liittyvää koulutusta ja aineistoa.

Oppiaineen tehtävässä todetaan, että liikunnan avulla edistetään tasa-arvoa ja että opetus on yhdenvertaista. Jotta tämä toteutuisi myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvien oppilaiden osalta, tulisi nämä kysymykset jotenkin näkyä tässä asiakirjassa. Vahvasti sukupuolittavana toteutetussa oppiaineessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten taataan yhdenvertaisuus esim. muunsukupuolisille/transgendereille tai transnuorille, joiden keho ei vielä vastaa omaa kokemusta sukupuolesta. Vapautus liikuntatunneista tai kävely joka ikisellä liikuntatunnilla - yleisiä käytäntöjä nykyään - eivät voi olla tapoja toteuttaa tämän oppiaineen tehtävää.

Kotitalous

On hyvä, että oppiaineessa on huomioitu vastuullisen kuluttamisen teemat. Eri tuotteiden tuotantoketjujen ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset voisi huomioida laajemminkin.

Oppilaanohjaus: hyvin työelämälähtökohtainen kokonaisuus, joka ei tunnu jättävän tilaa vuorovaikutukselle, tasapainottavina tekijöinä esimerkiksi työelämätaidot, työntekijän oikeudet ja ymmärrys eri ammattien yhteiskunnallisesta ja globaalista roolista ja eettisestä taustasta. Tämä edesauttaisi kasvua eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen (P3) ja huomion kiinnittämistä työelämän tasa-arvokysymyksiin (S4).

Jatko-opintomahdollisuuksissa tutustutaan ainoastaan Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin vaihtoehtoihin.

Kiitettävää: "Oppilasta kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja."